

Ares den som æres bør!

Bemerkninger omkring radio-stenindustri i Eide var Bremsreportasjen fra stenindustrien i Eide den 25—9 1948:

Som utflyttet Eidemann var det med interesse jeg slo på radioen for å høre historien om stenindustriens begynnelse og utvikling i Eide. Denne interesse har sin forklaring i at jeg var en av de første som begynte i arbeide på Visnes da stenhuggingen ble startet våren 1905.

At det er dyktige menn i Eide, både når det gjelder stenindustrien og andre ting, er sikkert, men æren for den i dag igangværende store stenindustri i Eide tilkommer i første rekke gamle Ivar R. Eide og dernest må nok menn fra Bremsnes, Frei og Gjemnes minnes med stor takk av Endebefolkningen. v

Jeg formoder at de menn som snakket i radioen, om stenindustriens utvikling i Eide ikke hadde tilstrekkelig kjennskap til sakens rette sammenheng, tatt i betraktning det som var sagt, og jeg bestemt meg for snarest mulig å gi en orientering, ut fra det førstehånds kjennskap jeg har til denne sak.

Den første som startet med en vakker. Altså, materialet ble aner-

nesmannen Knut Engvik. Engvik startet i 1867 med kalkbrenneri i Ramsvika på Visnes. Svend G. Visnes og Gunnerius A. Visnes som begge to i disse dage fyller 97 år, kan fortelle om dette. Imidlertid ble denne verksemd slutt etter 5 års drift. Tkftene etter Engviks kalkovne og lagerhus har vært synlige helt til de siste tider.

I radioen var det sagt at dårlig fiske var årsaken til at stenindustrien i Eide kom igang. Dette er ikke tilfelle. Det var Alesundsbrannen i 1904 som gav støtet til at stenhuggingen ble begynt på Visnes i Eide, og de andre grene i stenindustrien som i dag drives i Eide er en direkte følge av denne begynnelse.

Som kjent ble Alesund herjet av brann i 1904, og det ble straks spørsmål etter et holdbart og pent bygningsmateriale. Straks var Eidemannen Ivar R. Eide, som var utlært stenhugger og drev som anleggsarbeider og stenhugger ved Statens jernbaner, fremme med prøver av marmoren på Visnes i Eide. Arkitektene og de sakkyn-dige fannt stenen både brukbar og

kjent og dermed løp ordrene inn. Straks var det et annet og viktig spørsmål som melte seg, og det var penger. — Nu trådte de to menn Nils Frei fra Frei og Nils Halset fra Gjemnes til. Disse tre menn Ivar R. Eide, Nils Frei og Nils Halset, satte etter den tids målestokk en formue inn i foretagendet, og der ble innført utlærte stenhuggere og billedhuggere, samtidig som at blgdens folk kom i arbeide og lærte stenhuggerhåndverket. Flere av de største bygninger i Alesund og Trondheim ble oppført av stein hugget på 60—70 mann i arbeide med stenhugging og dertil hørende arbeider. Imidlertid ble stenhuggingen slutt i 1912, bortsett fra litt stenhuggerarbeide som ble drevet på Visnes av John J. Eide, en svoger av Ivar R. Eide, og Johannes O. Lysbård, først i forrige verdenskrig.

Etter at stenhuggingen ble slutt i 1912, reiste Ivar R. Eide igjen ut på jernbanearbeide, samtidig som han søkte andre muligheter rundt landet i stenindustrinæringen. Under forrige verdenskrig drev han bl.a. et kalkstenbrudd i Sunnhordland. Visnes og marmoren kunne han, dog ikke glemme, og i 1920 finner vi igjen Ivar R. Eide på Visnes. Han hadde nu kjøpt farmorforekomstene i Rams-

vika, og startet da med stenhuggeri, kalkbrenneri og kalkstensbrudd. Som den fremsynte mann han var bekostet han kataloger over gravmonumenter, anskaffet slipemaskiner og begynte å drive stenhugging. Flere av hans gamle arbeidere kom i beskjeftigelse og gjenoppfrisket stenhuggerhåndverket, samtidig som at nye folk kom til å fikk lære.

I 1926 trakk gamle Ivar R. Eide seg tilbake fra Visnes og startet et mindre stenhuggeri på sin gård på Eide. Visnes ble fortsatt drevet av sønnene, som har gått i farens fotspor og vært foregangsmenn på alle områder innen stenindustrien i Eide.

Ikke før i 1926—27 var det at fiskerierne begynte å mislykkes, og da var stenhuggingen god å ta til for Eidefolket, og resultatet av den her nevnte begynnelse er at der i dag beskjeftiges et par hundre mann i stenindustrien i Eide. Det er ikke småbeløp, men beløp som kan telles i millioner som årlig blir tilført bygden av denne industri. Derfor bør de her nevnte menn æres selv om det er i seneste laget for de flestes vedkommende.

Dette ble litt av en historie, men jeg synes det er på tide at den bør komme frem som den virkelig er. Kristiansund den 14/12 1948.

Iver Lindseth